

DAGSINS MEINING

Fótbólts-EM - ein gysari

Mangir eru teir føroyingar, sum í hesum døgum sita sum trælabundnir til sjónvarpssíggjan. Um teir vilja tað ella ikki. Um teir eru fótbóltsfreaker ella ikki. Ringt er at komauttan um skíggjan, ið hevur víst EM fótbóltuttan íhald og fer at halda fram við tí komandi dagarnar eisini. Gott tað sama, tí hetta er undirhald, tá tað er best. Ynskir tú spenning og action er einki sum ein javnur, spennandi, skjótur og vælspældur dystur millum heimsins bestu fótbóltsjóðir. Her fær tú alt í einum cocktaili: spenning, eitt listarligt upplivilsi fyri ikki at tosa um innastu kensluna av tjóðskapi.

Hetta fingi vit ikki minst at sanna hóskvøldið, tá eitt slag av David og Goliath hölmongu varð á skíggjanum. Føðiland fótbóltsins Ongland og nýggja stjørnan á fót-bóltshimmalinum Portugal brustu saman í einum gysara av einum fótbóltsdysti, har tú eina løtu tók synd í gull-randaðu bretsku spælaronum fyri síðani tá næstu løtuna at halda við "the underdogs" úr pinkulandinum Portugal, tá teir stóu andlit til andlit við kempuna Goliath.

Hvør Hanus og Janus í landinum kennir úrslitið av hesum fyrsta kvartfinaludystinum í EM-kappingini í Portu-gal. Ein lemjandi ósigur til Ongland, tá hugsað verður um stódd, traditión og dygd. Høgtvirdi og ikonlíknandi Beckham gjørdi eitt persónligt sjálvmál, so tað stóð eftir, tá hann brendi brotspark og var tað annað brotssparkið hann brendi í kappingini. "Højt at flyve dybt at falde" er eftirmáli hansara í hesi stund. Fáa staðni kanst tú koma so høgt á tindarnar og so bráðdliga fella so djúpt sum í fótbólti. Kappingin hevur so ikki bara fingið ein bráan enda fyri Ongland. Eisini frægur fótbóltsjóðir sum Týskaland, Spania og Italia hava lagt kongin.

Hetta særir kenslurnar hjá mongu milliónum av fót-bóltsfjepparum men fyri tað er dómadagur ikki komin. Hóast "titt/mitt" land hevur tapt, so fara sjarmearandi og vælspældi "underdogs" fótbóltsjóðirnar sum Dan-mark, Svøríki, Tjekkia og nú eisini Portugal at gera fót-bóltsupplivingina til nakað enn størri, eisini tí her er talan um líðavrik og í minni mun nærum avgudadyrkan av monnum sum Beckham, Raul, Totti og Ballack. Vit fara tó framvegis at siggja einstaklinga fótbóltskynstur á vølli, nú spælarar sum Ronaldo, Larsson, Thomasson og Nedved fara at leggja alt teir eiga í spælið.

Men vit eiga so heldur ikki at gloyma, at fótbóltsjóðin yvir øllum fótbóltsjóðum seinastu árin, Frakland framvegis er við í kappingini. Hóast vit fegin siggja ein nýggjan EM-vinnara so sum Portugal, Tjekkia, Dan-mark ella Svøríki, so sleppa vit ikkiuttan um fronsku virtuosarnar. Liðið, sum bæði hevur vunnið HM og EM og sum nú skal verja sitt EM-heiti. Fyri føroyska áskodaran kann tað vera áhugavert at siggja Frakland aftur at vinnaarpallinum, tí hetta er tjóðin vit skulu spæla ímóti í HM-undankappingini. At fáa vitjan av einum nýbakaðum EM-vinnara er ikki at kimsa at. Tað vil gera fótbóltsupplivingina so mikið størri, men tað kann eisini gera tapið tað størri. Tí seta kanska mong av okkum sitt álít á nettuipp eitt av teimum undirtipp-aðu londunum, ið vit hava umrøtt her. Mong megu hava norðurlendsku grannar okkara sum favorittar, og ein finala millum Danmark og Svøríki, hevði verið kærkomin.

Sosíalurín

Sosíalurín

Sosíalurín
Stovnaður: 1927
Ábyrgdarblaðstjóri: Jan Müller
jan@sosíalurín.fo
Blaðstjóri: Eiríkur Lindenskov
eirikur@sosíalurín.fo
Fíggarleiðari: Jákup Mørk
jakkup@sosíalurín.fo
Marknaðardeild: lysing@sosíalurín.fo
Jonhard Hammer jonhard@sosíalurín.fo
Durita Simonsen durita@sosíalurín.fo
Gudny Langgaard gudny@sosíalurín.fo
Finnbjørg Nattestad
finnbjorg@sosíalurín.fo

Blaðfólk:

Áki Bertholdsen aki@sosíalurín.fo
Eyðun Klakstein eydun@sosíalurín.fo
Edvard Joensen edvard@sosíalurín.fo
Vilmund Jacobsen vilmund@sosíalurín.fo
Solby Eliassen solby@sosíalurín.fo
Dagfinn Olsen dagfinn@sosíalurín.fo
Magnus Gúnnarsson maggi@sosíalurín.fo
Páll Holm Jóhannessen pall@sosíalurín.fo
Heini í Skorlini heini@sosíalurín.fo
Rúna Sivertsen runa@sosíalurín.fo
Terji Nielsen terji@sosíalurín.fo
Anna V. Ellingsgaard anna@sosíalurín.fo
Eydna Skaale eydna@sosíalurín.fo
Hans Kárasen Mikkelsen hans@sosíalurín.fo

Ítróttur:

Jákup Mørk jakup@sosíalurín.fo

Terji Nielsen terji@sosíalurín.fo

Myndamenn:

Álvur Haraldsen alvur@sosíalurín.fo
Jens Kristian Vang jensk@sosíalurín.fo

Sosíalurín

VIDMERKINGAR

Fiskivinnan og framtíðin

Johan Dahl, løgtingsmaður

Lógin um Vinnuligan fiski-skap og fiskidagaskipanin eru báðar væleydnaðar skipanir, sum eru settar í verk av sambandssamgong-uni 1994-1998, men ein-hvør skipan má tillagast, so hon til einahvørja tíð er ajourførd, tí annars virkar hon neyvnan eftir ætlanini – og soleiðis er eisini við hes-um skipanum.

Tað er ein sera stór ábyrgd at umsita fiskivinn-una, tí hon er grundarlagið undir samfelagnum.

Grundarlagið undir okk-ara áhaldandi vælferð _ men tað er hon einans, um hon verður umsitin við neyðugum fyrilitum fyri allari vinnuni bæði á sjógvið og landi.

Við núverandi gongd við stoðugt ringum prísum og vikjandi marknaði, eru út-litini fyri framman alt ann-að enn bjørt og mugu vit gera upp við okkum sjálvi, um vit áhaldandi vilja hava eina fiskivinnu á landi ella vit áhaldandi skulu lata meir enn helmingin av til-feingi okkara fara óvirkað av landinum.

Tað má verða fair play, og føroyska vinnan á landi má hava somu kappingar-parametur at bjóða út frá, sum útlendsku keypararnir, annars verður trupult at virka í hesum landinum.

Skulu vit t. d framleiða alt á landi, ella skulu vit loyva partvisari framleiðslu umborð á skipum?

Skal øll fyrstahonds sòla verða yvir uppboðssolu í Føroyum og yvir føroyskan kaikant??

Ella skal tað stórt sæð verða fritt slag?

Møguleikarnir eru fleiri, men tann loysnin, sum ger øll nøgd, finnst neyvnan, og neyðugt verður neyðugt at skera ígjøgnum.

Hvat tænir vinnuni best, og hvat tænir føroyska sam-felagnum best sum heild??

Greinin hjá Jens Josef-sen, nevndarlími í Fiska-virkjing, sum víðger hendan trupulleikan í bløðunum 24.06.2004, er áhugaverd og eigur at geva okkum nakað at hugsa um, hann víðger nøkur ting ,sum eru sera relevant og neyðug at taka upp til viðgerðar.

Sjálvandi skulu markn-aðarmekanismurnar stýra gongdini í so stóran mun sum til ber, men tað ber ikki til at sita og hyggja at, meðan føroysku fram-leiðsluvirkni á landi eru við at fara í skeljasor, og ar-beiðsloysið veksur dag fyri dag, meðan stórir partur av okkara tilfeingið verður selt óvirkað uttanlands _ tá haldi eg, at alarmklokkur-nar eiga at ringja.

Vit kunnu eisni gera sum búskaparfrøðingar mælað til, nevniliga:

– at lata fara tað, ið ikki kann klára seg, - ella

– at minka um útlutn-ingsframleiðsluna (sí sitat hjá H. Oskarsson niðanfýri)

og so siggja hvat hendir innan tað næsta árið, men stóri spurningum er, um tað er forsvarligt bara at lata standa til??

Herman Oskarson segði m. a niðanfýri siteraða - sum eg loyvi mær at endur-geva úr hansara framlegu á Christiansborg um blokkin Citat:

• Den politiske linje de sidste 6 år har været at mindske bloktilskuddet og øge eksportproduktionen uden subsidier

• den nye politiske linje er ikke lagt endnu, men kan kun være en af disse

– enten mindre eksportpro-duktion og bevaret bloktil-skud

– eller en ny krise . . .

citat endað.

Hetta má eg siga ljóðar ikki sørt orkymlandi _ men kanska onkur í Búskapar-ráðnum, sum jú tekur fult undir við hesum sjónar-miði, kann siga okkum, um hetta er veruliga gongdin vit skulu ganga í fram-tíðini??

Annars tá vit tosað um búskaparliga partin av tí, sum m. a. tilmælunum frá fiskifróðingum og fiski-daganevndini, so er spell at hesin ikki er við í størri mun, tað kundí verið áhugavert at sæð teirra niðurstoður.

Tað er upp á hægstu tíð at vit fara í holt við at finna loysnir fyri, hvussu fiski-vinnan og fiskaframleiðsl-an skal skipast framvyir, so at optimal gagnnýtsla kann

fåast fyri skip og virkir og gerst hetta einans við at lurta eftir og samstarva við vinnuna á sjógvi og landi og serfrøðina um loysnir .

• Lógin um vinnuliga fiskiskap er upprunaliga vælegnað til føroysk viður-skifti, men hon má uppdat-erast/tillagast. og sná-vingarsteinar burturbeinast.
• Vit mangla teirri leypandi tillagina av fiskidagaskip-anini t. d. bólk 5 og veiði-trýstið má regulerast
• Vit mangla at gera eina nýggja skipan fyri okkara flota, sum veiðir á fjarleið-um og seta hendan í førara-position istaðin fyri tap-arastøðu

• Vit mangla at finnað nýggjar møguleikar og fiskirættindi og fáa fatur á kvotum frá orðum londum sum vit síðani t. d. kunnu skipað í ein kvotabanka, at nýta til okkara egna skip-flota.
• Vit mangla ein lang-síkaðan fiskivinnupolitikk snøgt sagt!!

Um vit ikki skjótast gera neyðugar tillagingar og langtíðarstrategiir fyri fiskivinnuna, komað vit at sagað greinina av vit sita á.

VIDMERKINGAR

Studningur, Blokkurin og Búskaparráðið

Tað er eftir hondini vorðin almenn fatan, at búskaparfrøðin og allir búskaparfrøð-ingar eru samdrí um, at allur studningur er av tí ónda - hetta óan-sæð um talan er um studning til vinnu ella blokkstuðul. Hetta er tó ikki veru-leikin, hóast Búskap-arráðið ferð eftir ferð roynir at staðfesta hetta sum veruleika

MAGNI LAKSÁFOSS

Studningur er bæði væl og gjølla viðgjörður í búskap-arfrøðini. Til tíðir verður ávíst hvørjar ringar avleið-ingar studningur kann hava á avgerðirnar tiknar av virkum, einstaklingum og tí almenna og hvussu man við at avtaka studningin kann rætta upp á skeivleikar. Aðra tíðir verður vist á hvussu studningur kann bota um skeivleikar og virka til frama fyri eini betri gagnnýtan av tilfonginum.

Studningur er sostatt als ikki altið av tí ónda, men kann - um rætt verður borið at - eisini virka til frama fyri einum betri innrættan av samfelagnum. Einasta treyt er, at tey sum innrætta og umsita studningin hava skil fyri tí tey gera.

Studningur og avgjöld
Studningur kann sammet-sat við avgjöld - bert við øvugtum fortækni. Bæði studningur og avgjöld kunnu nýtast av tí almenna til at stýra avgerðum hjá

virkum og fólki.

T.d. kunnu vit hugsa okk-um at vit í Føroyum ynskja okkum at SEV skal minka um dieselnýtsluna og held-ur økja um vindorkuna. Ein háttur at fáa SEV at gera sum vit ynskja er, at seta eitt avgjald á diesel meðan vit lata studning til vind-myllur. SEV hevði heilt náttúrligt roynt at tillaga sine framleiðslu til broytta kostnaðin, og hevði tiskil minka um tað dýru diesel-framleiðsluna og útbyg-t biligu vindmylluorkuna.

Á henda hátt kann studn-ingur nýtast sum eitt gagnligt amboð til at fremja nøkur almenn áhugamál. Sostatt er studningur eitt amboð á jøvnum føti við avgjöld, skatt, toll, MVG, punktgjöld og onnur stýr-ingsamboð hjá tí almenna.

Studningur er sostatt als ikki altið av tí ónda, men kann - um rætt verður borið at - eisini virka til frama fyri einum betri innræt-tan av samfelagnum. Einasta treyt er, at tey sum innrætta og umsita studningin hava skil fyri tí tey gera.

Írland

Avstgerandi leiklut í tí ovur-hondsstóra búskaparvøkstri sum Írland hevur upplivað seinastu mongu árin.

Írland hevur vanliga ver-ið eitt heldur aftarlaga land - búskaparliga sæð. Nógv fólk fluttu úr Írlandi til onnur lond, serliga USA og Ongland, tí útlitini vóru so vánalig í Írlandi. Hetta hev-ur ført til sera stórar inn-tøkuflytingar úr ES-grunn-um fyri at menna økið. Inn-

Sosíalurín

VIDMERKINGAR

Studningur, Blokkurin og Búskaparráðið

tøkuflytingarnar, saman við einum ógvuliga aggressiv-um vinnuframapolitikki, hava ført við sær, at Írland hevur havt ein árigan bú-skaparvøkstur omanfyri 7% seinastu 10 árin, sum er óhoyrt í Europa í dag.

Fólkaflytingarnar úr Ír-landi er tiskil í dag vendar til innflyting av arbeiðsmegi.

Í dag hevur landið sostatt ment seg so mikið, at inn-tøkuflytingarnar úr ES eru minkaðar, men vøksturin í Írlandi er enn høgur, m.a. orsakað av lagaligum skattaviðurskiftum til vinnuvirki og málrætaðum vinnupolitikki.

Orsakir til vøkstur

Vanliga verður sagt, at fyra grundleggjandi orsokir eru til stóra Írska búskapar-vøksturin:

1. Ein góður og mál-rætaður figgjar- og kapp-ingarforispolitikkur

2. Umfatandi stuðul frá ES strukturgrunnum

3. Nógvar multination-alar fyritøkur eru fluttar til Írland orsaka av einum sera vinnuvinarligum skattapol-itikki og lágum lønarlagi

4. Góð og vælútbúgvin arbeiðsmegi

Smbrt. pkt. 2 hevur ein studningur frá ES til Írland (ikki ólíkur blokkstudning-inum) verið ein av avger-andi fortreytunum fyri stóra búskaparvøkstrinum. Stórir partur av inntøku-flytingunum er farin til gransking og menning.

Smbrt. pkt. 3 hevur beinleiðis vinnustudningur (ein sera lagaligur skatta-politikkur) eisini verið ein av hornasteinunum undir stóra vøkstrinum.

Samanlagt er eingin ivi um, at ein væl tilrættalegd-ur studningur kann vera sera gagnligur fyri vinnu-livið, búskaparvøksturin og samfelagið.

Búskaparráðið

Hví letur Búskaparráðið so øll fáa eina fatan av at studningur altið er av tí ónda? Hetta hevur serliga verið sagt av formanninum í Búskaparráðnum, men hann er einans talirørið fyri alt ráðið, so lítil ivi man vera um, at hetta er fatanin hjá øllum ráðnum.

Hesin pástandur hevur verið endurtikin ferð eftir ferð av Búskaparráðnum. Seinast er hann endurtikin á ráðstevnu í Chritiansborg.

Um so er, at búskapar-frøðin altið heilt at studn-ingur og inntøkuflytingar eru av tí ónda, hevði ES neyvnan havt áhuga í at flutt stórar upphæddir til t.d. Írland. Og um so er at studningur veruliga er óndur, so hevði Írland als ikki fingið búskaparvøksur av flytingunum, men heldur sovnað og doyð burtur.

Um so er, at búskapar-frøðin altið heilt at studn-ingur og inntøkuflytingar eru av tí ónda, hevði ES neyvnan havt áhuga í at flutt stórar upphæddir til t.d. Írland. Og um so er at studningur veruliga er óndur, so hevði Írland als ikki fingið búskaparvøksur av flytingunum, men heldur sovnað og doyð burtur.

Komandi háteknologiska fiskivinnusamfelagið og vitanarsamfelagið hevur tørv á øorum "infrastrukt-uri", nevniliga vitan og gransking.

Blokkstuðulin

Blokkstuðulin er ein veit-ing, eitt slag av studningi, frá einum parti av ríkinum til annan part, og kemur hann beineiðis inn í lands-kassan - ájavnt við tað sum kemur inn gjøgnum skatt og avgjöld. Spurningurin um blokkstuðulin er skaðiligur ella gagnligur er ikki ein spurningur hvadan hann kemur, men einans ein spurningur um hvussu hann verður nýttur.

Um vit velja at nýta okk-ara pening til økir sum

kunnu skapa búskapar-vøkstur, vil hetta sjálvandi hava gagnlig árin á okkara samfelag.

Í sera stóran mun er blokkstuðulin farin til at menna og útbýggja okkara samfelag. Saman við inn-tøkum sum vit sjálvi hava skapt, hava vit í dag fingið eitt framkomið samfelag við vælútbýgdum infrastr-ukturi og góðum og væl-virkandi almennum sektori.

Umsita rætt

Eftir mínum tykki eiga vit ikki at ræðast studning og blokkstuðul, men eiga heldur at læra okkum at umsita alt tilfongdi rætt - óansæð um tilfongdi er komið úr havinum ella tað er komið av Flatlondum.

Gamla fiskivinnusamfel-agið hevur tørv á ávisum tænastum fyri at virka væl, t.d. góð havnaløg, góðar flutningsmøguleikar bæði inni í og av landinum, biliga orku og onnur líknandi við-urskifti. Flestu av hesum for-treytum eru til staðar í dag, m.a. takkað Ríkisveitingini.

Komandi háteknologiska fiskivinnusamfelagið og vitanarsamfelagið hevur tørv á øorum "infrastrukt-uri", nevniliga vitan og gransking.

Eitt munandi betri fokus hevði verið at havt eina gjølliga gjøgnumgongd av hvussu framtíðar Føroyar kann koma at siggja út, og hvussu tað almenna skal

gera fyri at skapa størst møguliga menning og vøkstur. Tí við vøkstrinum fylgja eisini inntøkur til tað almenna, sum hevði givið okkum nakað at sett í staðin fyri Ríkisveitingina - tá hevði einki verið meiri náttúrligt enn at minka um veitingarnar úr Danmark.

Um vit velja at nýta okk-ara pening til økir sum

kunnu skapa búskapar-vøkstur, vil hetta sjálvandi hava gagnlig árin á okkara samfelag.

Í sera stóran mun er blokkstuðulin farin til at menna og útbýggja okkara samfelag. Saman við inn-tøkum sum vit sjálvi hava skapt, hava vit í dag fingið eitt framkomið samfelag við vælútbýgdum infrastr-ukturi og góðum og væl-virkandi almennum sektori.

Gissur Patursson

Tað hevur altið argað og ir-riterað meg at ein ávis fyri-tøka lýsir upp undur okkara tjóðarhátíð við einum ávis-um málíngablikki (enntá framleitt í útlandinum) og scenan ella høðusscenen er talarapallur okkara á óav-søku og áhoyrararnir eru vit øll Føroya fólk á Vaglinum á Ólavssøku, og her meini eg, at tað ALS ikki eigur at finna stað at vit/handils-fólk/fyritøkur nýta okkara tjóðarhátíð og okkara MERKI og TJÓDBÚNAN (føroysk klæði) á hendan hátt; og vil eg heita á fyri-tøkuna um at ummhuga at taka hesa lýsing burtur og royna okkum meiri kreativt, ið ikki irriterar millum ann-að meg og nógv onnur....

gamlar og farandi vinnur.

T.d. vildi ein væl útbýgd-ur menningardepil innan fiskivinnuna kunna ment og styrkt fiskivinnuna, flakavinnuna, havbúnaðin og biotøknologisku vinn-una, soleiðis at hesar vinn-ur eisini í framtíðini kunnu vera eitt munagott íkast til búskapin. Um vit onki gera og bara lata standa til, vilja vit enda í somu støðu sum Írland innan ES-studningin, nevnliga sum búskaparligur eftirbátur, har fólkíð flytur til onnur og betri økir at liva og starvast.

Skeivt fokus

Samanumtikið kann sigast, at við einans at fokusera uppá tær ringu avleiðingar-nar av studningi og Ríkis-veitingum, hevur Búskap-arráðið, og serliga formað-urin í ráðnum, givið føroy-ingum eina skeiva mynd av veruleikanum.

Hvat enn verri er, hevur tann einsíðuga viðgerðin av Ríkisveitingini eisini eitt skeivt fokus, soleiðis at politikkarirnir fáa eina fatan av at tað einans ræður um at fáa Ríkisveitingina burtur, so er alt gott.

Eitt munandi betri fokus hevði verið at havt eina gjølliga gjøgnumgongd av hvussu framtíðar Føroyar kann koma at siggja út, og hvussu tað almenna skal gera fyri at skapa størst møguliga menning og vøkstur. Tí við vøkstrinum fylgja eisini inntøkur til tað almenna, sum hevði givið okkum nakað at sett í staðin fyri Ríkisveitingina - tá hevði einki verið meiri náttúrligt enn at minka um veitingarnar úr Danmark.

Samráðingar: Ja - Buldur og brak: Nei

Kaj Leo Johannesen Sambandsflokkurin

Eftir triggjar fundir, sum Bárður Nielsen, landsstýr-ismaður, í hesi vikuni hevði við Bendt Bendtsen, bú-skaparmálaráðharrna, Thor Petersen, figgjarmálaráð-harra og Bodil Nyboe And-ersen, tjóðbankastjóra, er greitt, at Landsstýrið fær sama innlit í føroysk pen-ingastovns- og figgjarvið-urskifti, sum danskir mynd-ugleikar í dag fáa frá Figgjareftirlitinum. Talan er um eitt gamalt ynski frá føroyskari siðu, sum nú verður eftirlíkað.

Í oktober í fjør boðaði tá-verandi landsstýri frá, at ætlanin var at yvirtaka alt figgjarkøkið longu á ólav-søku í ár. Yvirtøkan skuldi

neyðugt hevði eisini verið at keypt dýran serkunnleika uttan fyri landodarnar. Iva-samt er eisini, um trúvirðið hjá einum føroyskum figgi-areftirliti uttanlands hevði verið eins stórt og trúvirðið, hjá danska figgjareftirlitin-um. Afturat hesum høvdu peningastovnar í Føroyum helst eisini verið noyddir at latið seg virðismeta hjá kredittmetingartovnum utt-anlands, og tað hevði kosta teimum nógvan pening, sum kundarnir høvdu verið noyddir at goldið fyri.

Umframt figgjareftirlitið, hevði í sambandi við eina yvirtøku av figgjarokinum, eisini verið neyðugt at stovnssett ein innskjótara-trygdargrunn. Tá undan-farni landsstýrismaðurin í figgjarmálum í november bleiv spurdur, um 30 mió.